

Tallinna POLÜTEHNIK

Tallinna Polütehnilise Instituudi parteibüroo, direksiooni, ELKNO komitee ja ametiühingukomitee häälekandja

Nr. 14 (175) Esmaspäev, 27. juuni 1955. a. VII aastakäik

Veedame suvevaheaja sisukalt

Peale pikka õppeaastat on sõitnud vanemate kursuste üliõpilased tööstuspraktikale meie kodumaa suurematesse tööstuskeskustesse, kust hiljem siirdutakse suvepuhkusele. Eksamite lõppemise-ga 30. juunil sõidavad suvepuhkusele ka I ja II kursuse üliõpilased.

Iga üliõpilase sooviks on veeta suvevaheaeg mitmekesiselt ja huvitavalt, et sügisel puhunuina ning värskena asuda õppetööle. Seda arvestades on instituudi ametiühingu- ja komsomolkomitee pühendanud palju tähelepanu üliõpilaste suvepuhkuse veetmise organisatsioonile.

Alles hiljuti andis ametiühingukomitee üliõpilastele rohkearvuliselt tuusikuid puhkekodudesse, sanatooriumidesse ja turismimarsruutidele.

Üliõpilastele, kes jäävad suveks linna, organiseeritakse mitmesuguseid üritusi nii instituudi suvise vaheaja veetmise plaani kui ka suvevaheajal tegutseva Tallinna kõrgemate koolide üliõpilaste suveklubi raames. Suurt tähtsust nende ürituste huvitavaks ja osavõturohkeiks kujunemisel omab üliõpilaste eneste aktiivsus, nende abi ürituste ettevalmistamisel.

Suveklubi tööplaanis on ette nähtud 30. juunil ülelinnaline üliõpilaste õhtu, kohtumisõhtu noorkaardiväelase Levašoniga, väljasõit Valkla pioneerlaagrisse isetegevuskollektiiviga, kontsertreis šeflusalusesse kolhoosi, kohtumisõhtu Varssavis toimunud Ülemaailmse Noorsoo- ja Üliõpilaste festivalist osavõtjatega ja palju muid huvitavaid üritusi.

Senisest palju suuremat tähelepanu osutatakse käesoleval suvel turismiliikumise arendamisele. 27. 07. — 29. 07.-ni korraldatakse ekskursioon Kihnu saarele. Suveklubi tööplaanis on ette nähtud korraldada ekskursioonid Rapla rajooni kolhoosiga «Uus Elu» ja Sommerlingi sovhoosiga tutvumiseks. Peale selle organiseeritakse matku ENSV-s ja jalgrattamatk läbi Balti liiduvabariikide.

Turismi harrastamise propageerimiseks kuulutas ajaleht «Tallinna Polütehnik» välja matkamise võistluse «Tallinna Polütehniku» rändkarikale.

Võistlustingimused matkagrupidel on samasugused, mis eelmisel aastalgi. Matkagrupi vähimaks suuruseks on neli üliõpilast. Matku võib teostada vabalt koostatud marsruudil jalgsi, paatidel, jalgratadel või mootorsõidukitel.

Avarad võimalused suvevaheaja aktiivseks veetmiseks on üliõpilastel, kes sõidavad suveks kolhoosidesse. Kõigil neil on võimalus liituda kolhoosi siseellu, võtta osa kohaliku komsomolorganisatsiooni poolt organiseeritavatest üritustest, aidata nende ettevalmistamisel ja läbiviimisel. Näiteks võib korraldada puhkepäevade kolhoosidevahelisi sportlikke võistlusi, organiseerida isetegevustööd, seinalehtede ja välklehe väljaandmist. Kõige tähtsam on selgitustöö läbiviimine kolhoosnikute hulgas partei ja valitsuse poliitikat põllumajanduse edasiarendamisel meie maal.

Muidugi ei tee üliõpilastele liiga ka see, kui panna käed külge otseselt kolhoosi tootmistööle, sest igasugune abi on hinnatav ja teretulnud. Paha pole abistada kodukolhoosi ka arvestuse ja aruandluse parema korraldamise alal, kui neis tööloikudes esineb veel puudusi ja nõrku kohti.

Ei tohi unustada, et hästiplaneeritud ning huvitav suvine õppevaheaja veetmine, s. o. aktiivse puhkuse vormide kasutamine, kindlustab kasulikuma ja täielikuma puhkamise kui lihtsalt aja «surruksöömine» igasugust liiki kasutu tegevuse näol.

Üliõpilased, võtke aktiivselt osa sporditööst ja kunstilisest isetegevusest suvevaheajal. Abistagem kolhoosnikuid! Kasutagem otstarbekalt vaba aega!

Tallinna Polütehnilise Instituudi üliõpilaste SUVEKLUBI TÕÕPLAAN

1. juulist — 1. septembrini 1955. a.

A. KULTUUR-MASSILISED ÜRITUSED:

- Kohtumisõhtu noorkaardiväelase Levašoniga 16. 07.
- Väljasõit Valkla pioneerlaagrisse isetegevuskollektiividega 10. 07.
- Eesti NSV 15. aastapäevale pühendatud õhtu koos ettekandega 19. 07.
- NSV Liidu lennuvõõpäeva tähistamise õhtu koos ettekandega 18. 08.
- Kontsertreis šeflusalusesse kolhoosi 26. 06. — 03. 07. 13. 08. — 14. 08.
- Kohtumisõhtu Varssavis toimunud Ülemaailmse Noorsoo- ja Üliõpilaste festivalist osavõtjatega 29. 08.
- I-kursuse üliõpilaste õhtu 31. 08.
- Väljasõidud šeflusalusesse kolhoosi abistamiseks graafiku alusel

B. EKSKURSIONID JA SPORTLIKUD ÜRITUSED:

- Ekskursioon Kihnu saarele 27. 07. — 29. 07.
- Rapla rajooni «Uus Elu» kolhoosiga tutvumine 05. 07. — 06. 07. 02. 08.
- Sommerlingi sovhoosiga tutvumine
- Jalamatk ENSV-s 10 päeva, 180 km à 4 inimest, 2 rühma juuli—august
- Jalgrattamatk ENSV-s 10 päeva, 350 km à 4 inimest, 3 rühma juuli—august
- Jalgrattamatk Balti liiduvabariikidesse, 1750 km juuli
- Väljasõidud purjejahtidega Tallinna lahele juuli—august
- Ekskursioon vana Tallinnaga tutvumiseks 4. august
- Ekskursioon Haapsallu 2. ja 3. juulil

Üldise keemia eksam õpperühmas MM-21

Teatud osa üliõpilaste mitte-keemikute seas on arvamus, et õppeaine «üldine keemia» on seosetu tulevase tööga nende erialal. Seda arvamust toetab õppejõududele fakt, et loengutest selles aines võetakse halvasti osa. Semestri jooksul ei töötata süstemaatiliselt läbi loengutel läbi võetud materjali, mis ilmneb selles, et semestri vältel teostatud kontrolltööst ei võeta osa ja teostatud kontrolltööde tase on madal.

6. juunil toimus õpperühmas MM-21 eksam üldises keemias. Rühma 25-st üliõpilasest pidid eksamile ilmuma 22 üliõpilast. Kahel üliõpilasel oli eksamisesiooni pikendus ja üliõpilane Elbaum ei olnud eksamile lubatud arvestuste mittesooritamise

tõttu. Eksamisesiooni pikendusega üliõpilastest ilmus eksamile üliõpilane K. Lauri ja sooritas eksami hindele «väga hea». Üliõpilane Lauri, K. on pidevalt loengutest osa võtnud, sooritas kontrolltöö hästi ning eksamil saavutatud hinne oli vastav tema tööle. Väga heade vastuste poolest tuleb esile tõsta veel õpperühma MM-21 üliõpilasi O. Kaalmani, K. Mälletjärve ja L. Üksti. Eriti tuleb esile tõsta üliõpilast Mälletjärve, kes lõpetanud Kommunaaal-ehitustehnikumi astus instituuti suhteliselt nõrgemate teadmistega keemias, kui ülejäänud rühma üliõpilased, kes on lõpetanud keskkooli, kus keemia kursused on tunduvalt suurema tehnikumis. See on elav näide, et üliõpilane pideva õppetöö tulemusena kogu semestri vältel

on hästi omandanud vajalikud teadmised. Üldse sooritas eksami hindele «väga hea» õpperühmast MM-21 8 üliõpilast, hindele «hea» 14 üliõpilast ja ainsa rahuldava hinde sai rühma üliõpilane Katt, U. Üliõpilane Katt ei sooritanud kontrolltööd, ei ilmunud ka kordustööle, puudus tihti loengutelt ja eksami tulemus kujunes vastavaks tema tööle.

Kui võrrelda õpperühma MM-21 üliõpilaste teadmisi keemias õpperühmade MS-22 ja MA-26 üliõpilaste teadmistega, siis peab märkima, et õpperühma MA-26 üliõpilaste teadmised osutusid paremaks, õpperühma MM-22 üliõpilaste teadmised aga tublisti nõrgemaks.

H. VILBOK

Üliõpilased-sportlased valmistuvad suurvõistlusteks

Neil päevil saabus NSV Liidu Kõrgema Hariduse Ministeeriumilt Tallinna Polütehnilisele Instituudile kutse võtta osa üleliidulistest üliõpilaste võistlustest. Kutsutud on kergejõustiklased — 14 võistlejat, ujumad — 11, sportlikus võimlemises — 8, korvpallis (mehed) — 12, klassikaline maadlus — 5, võrkpallis (mehed) — 10, vehklemises — 8, kokku — 68 sportlast. Võistlused viiakse läbi alates 4. juulist ja need peetakse: kergejõustikus, korvpallis, võrkpallis, maadluses ja vehklemises — Leningradis, ning võimlemine ja ujumine — Moskvast.

Praegu viibivad meie võistkonnad pingsas treeningus. KHM-i kaasabil võimaldatakse neile treening laagri tingimustes. Treening toimub kindla kava järgi meie treenerite Bazanovi (võimlemine), Raudsepa (ujumine), Karikoske, Laaspere (kergejõustik), Dudkini (korvpall), Lindpere (võrkpall) juhtimisel. TPI Spordiklubi kutsel viibis Tallin-

nas 11. juunil Riia Ohvitseride Maja korvpalli võistkond. Ehkki tuli võtta vastu kaotus, oli see meie korvpalluritele heaks treeninguks. Samuti on pidevalt osa võtnud võistlustest ka teised võistkonnad.

Möödunud aastal üleliidulisi üliõpilaste võistlusi ei toimunud, kuna toimus kehakultuurlaste paraad. 1953. a. toimunud Sparlakiaadist võitis TPI osa. Neil võistlustel saavutasid ujumad üldjärjestuses 6. koha, korvpallurid 2. koha, võrkpallurid 1. koha, kergejõustiklased 11. koha.

Esmakordselt võistlevad üleliidulistel võistlustel võimlejad, vehklejad ja maadlejad. Soovime kõigile tänavustest üleliidulistest võistlustest osavõtjatele jõudu, taset ja õnne ning väärkäid kohti võistlustel. TPI võistkondade treenerid ja üliõpilased annavad kõik parima võistluste heaks kordaminekuks.

A. Lannus,

TPI Spordiklubi esim. aset.

Helmi

Varasuvine päev oli — päikesega. Kes noortest küll sellest ei hooli? Sel suvel Helmi lõpetas Pedagoogilise Kooli.

Ta ema rõõmustas viitega, mis särasid atestaadil ja kooliõdede abiga — venna kaelast ta lahti saadi.

«Tead, lähen nüüd sinna õppima, kus sinagi, vennas, õpid,» nägu lapselik üleni naeratas, venna kaelast ta kinni võttis.

Vend naeratades hindas Helmi kasvu:

«Ei sinust inseneri saa. Sa parem Pedagoogilisse Instituuti astu ja lapsi inimesteks kasvata.»

See venna jutt just tekitaski trotsi: «Just inseneriks tahan saada ma!» Keskkooli raamatud kõik üles otsis ja hakkas hoolsalt õppima.

Küll oli raske, paljud asjad võõrad. On vaevalt kuulnud, mis on koosinus, kuid kaua peab siis ükski teadus vastu, kui vaenlaseks on Helmi usinus.

Nüüd Helmi õpib instituudis ammu, ees palju, palju eksameid tal veel; ja rühma parematega peab kindlalt sammu, kuid südusega — on nendest ees.

U. Aasamets (0-91)

Vennad

Laulis tuul melle mägedeist kõrgeist merehõngu ja rõõmu meil tõi. Talveõhtutel külmil ja kargeil korstnas vingudes laulusid löi.

Talvepäikene kiirgaval niidul, lätenõlvul ja põldude pääl oli pimestav, kutsuv. Ta hiilgus vastu peegeldus Selgejõe jäält.

Sinililli ja ülaseid palju õitses lähedal Männikumäel. Poiste laulu ja tralli ja nalju hilisõhtuni kuulda võis säält. Mullast rebisid pehkinud juuri, kändu juurides tolmupilv kees.

Okastraataia õngedeis suuris pükstest ilma jäi väikene mees.

Ojavoogude säravast kullast joobnuks suples end väikene vend. Sõbrad käksisid välja tal tulla — vastu võttis neid pritsmete lend.

Akke järel, et põld oleks sile, vennad vanemad vantsisid koos. Meie, väiksemad orelivilid, rohkem olime mängude hoos. Karjakoplid ja laudad ja tallid, sada hobust, kus traavisid sees; lepapulgad — need lehmad on hallid. Kivist koer valvas värvava ees.

A. Treimann (K-21)

Eksamite käigust rühmas ME-43

18. juunil toimus õpperühmal ME-43 kolmas eksam viiest ettenähtud eksamist kevadsemestril. Sooritatud on eksamid marksismi-leninismi alustes ja tugvusõpetuses. Suhteliselt paremaid tagajärgi saavutas rühm marksismi-leninismi aluste eksamil, kus hinde «väga hea» saavutas 17 üliõpilast ning ülejäänud eksamineeritavalist said «hea». Rahul võib olla ka rühma eksamitulemustega tugvusõpetuses, milles 13 üliõpilase teadmisi hinnati hindega «väga hea», 9-1 üliõpilasel hindega «hea» ja ühel hindega «rahuldav».

Koime toimunud eksami jooksul on seitse üliõpilast — K. Tinn, H. Käbi, L. Vunk jt. saavutanud ainult hinde «väga hea», mis räägib nende korrapärasest tööst semestri jooksul.

Praegu on käimas ettevalmistumine kaheks viimaseks eksamiks — teoreetilise mehaanika ja elektrotehnika teoreetiliste aluste eksamiks. See nõuab veel hulga pingerikast tööd, et viimastel eksamitel esineda mitte halvemini kui seni.

Käesoleva eksamisesiooni käigus on rühma hinnetetabelisse veel tulnud hindeid «rahuldav», kuid on olemas eeldused selleks, et kõik üliõpilased rühmas saavutaksid hea õppeedukuse. Selleks on vaja kõigil süstemaatiliselt töötada semestri jooksul ja tublid tagajärjed ei jää siis tulemata.

H. Sumre,

Õpperühma ME-43 rühmavanem

Kutse

Kas meid kutsus kukulindu? Laulis lipalinnukene? Oli lõoke lustilindu siniõhus sillerdamas? Või see kevad kergemeelne tegi toa tüttavaks? Tõi ehk sooja suvekene lapsed lausa lagedale? Kägu kutsus kuusikusse, lepalindu lepikusse! Lõoke laulab lustilaulu siniõhus sillerdades! Kutsusid kolhoosipõllud! Töö tõi velled väljale, poisid prisked põldudele, lapsed lausa lagedale.

A. Kõrma (ME-43)

VABATAHTLIK KARISTUS

«Oehl!»

Madis ajas end aeglaselt voodis istukile, küünitas käe elektrilüüti suunas. Hele valgus täitsi ki toa ja Madis sulges kähku uuesti silmad. Kui ta nad jälle avas, oli esimene pilk suunatud kellale — kolmveerand kuus. Üsna paras aeg.

Kuuest oli Madisel kombeks tõusta. Võiks ju veelgi tunnike magada, aga paljudest siis vanemale inimesele vaja on. Uni täiski juba. Ei, Madisele ei meeldi kiirustamine, ta tõuseb pigem juba varakult.

Riided selga ajanud, läks ta sokkides kööki ja istus pliidi juurde ralepakule, hakates aeglaselt töösaapaid jalga tõmbama. Sellega valmis saanud, süütas pliidi alt piibu ja asus rahulikult suitsetama.

Juba tuli Ann laudast lüpsikuga ja hakkas piima kurnama. Nüüd upitas Madiski end üles ja läks trepile ilma vaatama. Laudakorstnast tõusis aeglaselt peen ja valge suitsuvine ning jäi tuulitus õhus korstna kohale linikuna hõljuma. Madisele piisas vaid selle heleda suitsu nägemisest punetava taeva taustal, kui ta juba teadis, et täna on külm kindlasti. Külm, taevaski on selline selge ja vaikne, vaid üksikud pikad liikumatud pilveribad palistavad taeva ääri. Nii oligi: kivitrepil säras härmatis ja ilse porilombi asemel oli vaid õhuke jääkirmetis, keskele külmunud jalajälgeda. Põrr!... Madis hõõrus pahklikke peopesi vastamisi ja tõmbus uuesti sooja kööki tagasi. Talle lõi vastu aurupilv. Ann oli pajast seakartulid ämbriksse valanud ja asus neid nüüd puruks raiuma, ise nähtamatu kesk hälli auruvinetust. Madis istus uuesti ralepakule — veel terve tund oli aega, alles kaheksa algab kolhoosistöö.

Ann teeb kõõgi kõrval oleva sauna ukse lahti ja sisse veereb tosin kollaseid pallikesi — tibupojad! Naljakas on vaadata nende sagimist kivipõrandal. Madise nägu tõmbus tahtmatult naerule.

«Küll aga sibavad, sindrinahad! A' pagana lollid on teised küll, niikui üks midagi maast võtab — kohe kümme tükki kukil ja ära rabama, ise vaatamatagi mida teine leidis. Kes tülipõhjustaja lõpuks noka vahele saab, pistab meeleheitlikult jooksu — pliidi ukse, uksest jälle pliidi. Jooksevad kuni väsivad ja siis tuleb välja, et käratokitaja oli vaid lõngaotsake... Aga ega nad sest veel targemaks saa. Mõni krapsab jälle midagi noka vahele ja trall algab uuesti otsast. Pole risudel aru põrmugi peas», lööb Madis pahaselt käega.

Nüüd tuleb üks tibu üsna paku lähedale ja jääb pea viitu imetlema, kes või mis see selline seal pakul küll on. Madis püüab teda õrnalt pihku haarata, ent valju säutsuga, täitsa ootamatuga sellise sulepallikesse kohta, punub see minema, jooksul kaasa aidates lühikeste tiiva-nukide meeleheitliku pekslemisega. Sinna, kus ta aga seisib, jääb kirju laiguke.

«Ah, litsid, pöranda reostavad ära!» pomiseb Madis pahaselt, ent enda silmadest paistab, et kusaigil sügaval-sügaval sisemuses pakitseb tilluke naerusaade.

Ta suundub tööputa tislari pingi juurde ja nokitseb seal veidi. Madis on puutõõs meistri-meese, rehapulkadest vankiratsteni — kõik valmistatakse kodus. Ent ega ta kaua tööpingi juures olla saagi, sest juba kostab taganttoast nõudeklirinat — Ann katub lauda.

Nüüd on aeg Arnot äratama minna. Madis astubki poja tuppa ja jääb uksele seisma.

Arno magab veel magusalt ja ta tumedad juuksed on padjal segamini. Hoolimata õõ jooksul nina ja lõua ümbrusse tärnanud habemetükaist, on ta suul mingi poisilik-vallatu naeratus. Voodi juures toolil on avatud raamat. «Romain Rolland» — saab Madis kaanelt kokku lugeda. «Pierre ja Luce — noored armastajad». Viimaste sõnade mõjul vaatab Madis jällegi Arnot.

«Poiss kah juba kahekümne viiene, oleks temaigi aeg kaast vaatama hakata, aga ega kiiret kah pole — Humalad ei abiellu noorelt. On sellised aeglaselad, kained ja tugevad. Aga teab kas Arno selle naisevõtu toiminguga üldse hakkama saab? Mingi komm-sork, või kuida teda kutsutakse, on ja...»

Ta vaatab veel hellalt poega ja käratab siis ootamatult karmil toonil:

«Noh, maast lahti, kuuled või! Päike kõrgel juba.»

Neid sõnu on ta juba aastaid ülesajamisel tarvitanud. Juba siis, kui Arno pisikesel poisijõmpskana koolivähet sörkis, oli hüüe sõna-sõnalt sama. Pojale mõeldes astubki Madis tagatoast välja.

Jah, nüüd on ta poisiga rahul, aga vaid aastat kuus-seitse tagasi oleks Arno peaaegu kodunt välja kihutanud. See oli siis kui hakati rääkima kolhooside loomisest. Sai siis sõrad tõrksalt vastu aetud, just nagu vasikad piimaambri juurde talutamisel. Lõhn on meelitat, aga kes teab uskuda... Ja kui lõpuks mindigi, siis aralt ja umbusklikult, täpselt nagu vasikad, ikka altkulmu vaadates, õige volks ja volks. Arno aga siis otse põles, jooksis mööda küla ringi oma-

koostatud kolhoosi astumise üleskutsel alkirju korjamas... Mitmel kohal ei lastud poissi sissegi — ja seda mitte ainult rikaste juures: poolvaesed, kes olid vaevalise rassimisega omale kuidagi elamise sisse seadnud, rippusid oma küljes hammastega...

Istuti söögilauda. Kartulid aurasiid ning see aur koos kohviaroomiga ja värskel leiva lõhnaga moodustas selle erilise lõhnadese, ilma milleta Madis hommi-kut üldse poleks tunnistanud.

Nagu alati, ristas Ann enne sööki käed, ja nagu samuti alati ei teadnud Madis, kuidas sellesse suhtuda. Ka tema oli leeritatud ja kiriklikult laulatatud, ent mingit kindlat usku praktilisel Madisel taevariigi olemasolusse polnud.

Muude kõneluste hulgas kandus jutt kolhoosi esimehele. Ann leidis, et esimees kuhugile ei kõlbavat — sõitvat teine ise kolhoosi hobustega muidu tühja, teistele aga asjapärast ei lubavat hobuseid. Arno jälle süüdistas teda hooletuses ja organiseerimisevõimetuses — selge tunnus selleks olevat kas või lugu linaga. Tema, Arno, ise tulnud eile Uuetoalt mööda, paha olnud vaadata — töötavad just kui sada aastat tagasi, lina murtakse käitsi ümberaetavate rullidega! Esimees oleks pidanud selle peale varem mõtlema, kui lina alles kasvas, ei, kui seda alles külliti.

Kus temale aga selleks aega jätkub, vaja püssiga metsamööda hulkuda ja varese jalgu korjata! See ka mõni esimees... Kuid kõige halvem olevat see: rahvas rääkivad, et Mäoetsa Albertil olevat linatöötlemismasin olnud, tuluus pealegi, kuid keegi ei tea, kuhu see saanud võiks olla. Kindel on vaid see, et Albert ta ennem ära putkamist, nagu teisedki põllutöõriistad, rahaks tegi ümberkaudsele peremeestele müües. Küllap nüüd ostja hoiab seda lakas heinte all, laseb naistel linaga rabelda ja ise muigab. Oh! Südametuid inimesi on.

Madisel lõikas see jutt otse hinge — «südametuid on», ütles. Ja õiguskil on tal. Ah siis ropsivadki jubal Oeh, kuidas see mõte piinas! Missuguse näoga hakkab ta aga nüüd kõike veel päevavalgele tooma... Kui vaid Arno teaks! Madis noogutab ja kinnitab poja jutule kaasa. Kui võltsid aga talle oma sõnad tunduvad! Kas tõesti Arno ei märka ta kohmetunud häälekõla?

Madis tõuseb sõimaluust, sest toit ei maitse talle enam sugugi. Sellest murettunduvale naisele saab osaks jällegi paar kõva sõna. Kahekordset ebamugavust tundes asub Madis tööleminekule.

Külm õhk lööb talle vastu.

Päike on äsja tõusnud ja ta punased külmad kiired sädelevad lompide jääkaantele. Madis keerab poitahtmatult põlluteele ja suundub mitte keskuse poole vaid hoopis Uuetoale. Ta ei tea isegi, mis teda just sinna kisub, sest kindel on, et seal tema süütunne ainult suurenedu võib.

Madis kahmab hajameelselt peotäie pihlakamarju ja hoolimata sellest, et nad veel mõruhapud on — esimesed külmad alles — hakkab neid maitset tundmata alla kugistama... «Südametuid inimesi on», ütles poeg, tema oma Arno... Madis sammub üha kiireneval sammul Uuetoa poole.

On alles pealelõuna, kui Madis juba koju jõuab. Ja koos hobuse ning vankriga. Anne imestunud küsimustele vastab ta pahase «Mis sa pärid» — ja ei tee naisest enam väljagi. Ta viib hobuse küüni ette ja hakkab mingeid laudkaste peale upitama. Nagu saatus pilge, ei saa ta aga suurimaga nendest hakkama, pisut jõudu jääb puudu, ning on sunnitud Anne appi kutsuma. «Põle aega paergast», mõtleb see juba solvavalt vastata, sest miks ei vastanud Madis ennist tema küsimusele — ent uudishimu saab võitu ning ta läheb vaatama, mis see Madis seal nii sikutab, et abi vajab.

«Oled sa pörund? Kus sa need viia tahad? Kolhoosile või? Hüül — see ju terve varandus!»

Kuid täna on Madis kinnine ja Anne hädaldamised jäävad asjatuks.

«Ja ma katsin neid veel tekkidega, peitsin Arno eest...» kaebab naine etteheitvalt.

«See just sinu süü ongi», tuleb ootamatu vastus toonil, mis ei kannata vasturääkimist.

Seal vuraabki juba vanker külanõukogu poole. Leesiku talu juures tuleb talle vastu Toominga Mart, kunagine valla rikkaim mees, kes nüüd jumal-teab kuidas kulaku seisusest pääsenud.

«Kus sa's Madis selle tollaga nüüd?» hõikab Mart ning ta ümarad rotisilmad vaatavad kaste varjatama uudishimuga. «Van Steenkiste» veerib ta ühelt kastilt kokku, mis see küll olla võiks?

«Viin linamasina kolhoosile.» «Aga... Oma linamasina? Ei teadnudki, et sul selline on! Aga, tähendab, välja nihkisid? Selge. See Arno sul ju... Rumalasti, rumalasti... Varsti uus seadus, ameerika mehed selle Vormoosa peal juba...»

«Ise viin,» katkestab Madis ootamatult ta jutu ning tõmbab hobusele piitsaga. Ta näeb, kuid Toominga Mart imestunult ümber pöörab ja kätt silmille tõstes talle järgi vaatama jääb. Madis

tunneb aga esimest korda selle päeva jooksul südames mingit ootamatut rahulolu.

«Imelik,» mõtleb ta. «Oma vara viin, endale lähen karistust saama, — aga siiski hea meel on!»

Madis seisab ikka veel esimehe laua juures. «Mis tal's veel südamele võiks olla?» mõtleb see esiti, kui aga Madis ikka veel minna ei kavatse, küsib ta seda juba avalikult.

«Missugune karistus?», küsib Madis napisonaliselt vastu.

«Karistus? Mis karistus? Sa ju ise töid ära, natuke hilja küll aga...» hakkab esimees lõbusalt naerma. «Senini ju lina ei kasvutatudki.»

Nüüd sünnib aga ootamatu muutus. Muidu vaikne Madis hüüab ootamatult tulivihaselt: «Noh mis «aga»! Tolgats oled sa! Poisike! Püssi plöksutama paras! Esimees? Tore esimees! Temal kõik üksipuha...»

Ei sellise lahendusega pole Madis rahul ühti. Kas tõesti kogu tema südamevalu oli siis nii tühihe asja pärast? Ei, ei, kindlasti tuleb karistada! Räägitakse, et karistamata jätmise olevat raskeim karistus. Liig raske! — Nüüd saab Madis sellest hästi aru. Tingimata tuleb karistada, muidu jääb süüdlasestunne igaveseks. Olgu siiski karistus, milline tahes!

Madis mõtleb veidi ja läheb siis eeskotta.

«Imelik inimene. Mis teda nüüd äkki hammustas,» pomise-takse läbisegi ja mõned Puumis oljaist lähevad isegi aknale, et sellele naljakale mehele järgi vaadata. Kojauksest aga ei välju kedagi.

«Kus ta, hull, siis läks?» hüütakse.

Mindigi vaatama. Madist leida polnud raske. Suured porised jäljed viisid mööda koridori otse kongini, kus vanasti vahistatuid hoiti. Uks oli kinni tõmmatud, kuid läbi võrestatud klaasi võis näha üksikut meest kõval pingiotsal istuvat ja mornilt enda ette vaatavat...

Enne järgmist hommikut ei suutnud miski vägi teda sealt välja tuua. Isegi Anne nutt, kes tuli õhtul meest otsima, ei aidanud. Alles hommikul kella kuue-seitse paiku, kui aeg oli tööle minna, tõusis Madis pingilt ja väljus kellegagi sõna rääkimata. Tema näos peegeldus aga ilmne rahulolu: ikka mingi karistus kantud! Ta süütas piibu — isegi seda polnud ta omale kongis lubanud — ja hakkas ahnelt suitsetama.

Varsti kaugeneksi suur räskakas mehekoju maanteed mööda pikkade rahulike sammudega.

Enn Vetemaa (K-21)

„KÄSMU PEREMEE“

Oli üks neist viimastest sügis-päevadest esimeste külmade tulekul. Pole vaja olla sentimentaalne poeet või muuteealine tüdruk, et neist harduda: säärased karged, vaiksed, imepuhtad... Vaid paariks tunniks ilmub päikese kahvatu silm, ja ta vaade on selline hea ja kuidagi kõrkemõistev.

Põllud on juba tühjenenud ning pole midagi peatamas vaadet. Kaugele ulatub väljade avarus, sinna sinetava metsani horisondil. Mingit prohveticlikku rahu ja tarkust õhkub sügisloodusest.

Hulkusin mööda kitsavõitu külalateed, täie kopsuga hingates karget, sügisaroomidest küllastunud õhku. Külmuv pori, kõdunenud lehed — kõik need vae-vutuntavad lõhnad liituvad eriliseks kirjeldamatuks sügishõnguks.

Olin vanaema-talust juba kaugemale jõudnud ning otsustasin lõpuks tagasi pöörduda. Mõtlesin minna läbi metsa, et jõuda enda arvates otsemini. Sattusin aga peagi õigelt teelt kõrvale. Kuidas võibki käia sügiseses metsas lihtsalt kahe rohtunud ja lookleva rattajälje vahel. Kõik meelitab kõrvale!

Nii sattusingi teelt kõrvale ning kui mets oli hõrenenud nägin uusi tundmatuid paiku. Pal-

jukene mul neid tuntud kohti siin maal üldse oligi? Vahest harva saab linnast paariks päevaks tulema ja alati on küllalt tegemist kodumõruseksi. Künka veerul, õunaäia keskel, asus suur, ent ilmseid lagunemismärke avaldav talumaja. Aiad olid maha lagunened ja kõdunenud: osa akendest kinni löödud ja ise gi ukseesine pooleldi rohtunud. Et selgitada oma õiget asukohta, otsustasin tallu sisse astuda. Sinna võis pääseda kaht viisi — minna esmalt maanteele, ja sealt ümber künka lookevat teed mööda jõuda majani, ehk otse läbi viljapuu aia.

Kuna aed kohati päris lagunened oli, otsustasin valida teise tee. Pugesin sammaldunud plangu vahelt läbi ja oligi aias. Kõrges koltunud rohus lebas puudele langenud õnu. Ülivalminud, juba mädanenema hakkavad, lebasid nad seal, kuid keegi polnud neid korjanud.

Läksin läbi aia, mis kunagi suur ja hästikorras võis olla, kuni mind maja seinast lahutas vaid umbekasvanud kirsivõsudesein. Akki kuuldus otse mu ees naginat ja ootamatult avanes vaid paari meetri kaugusel aken. Oli isegi kuulda kuis midagi asetati aknalauale. Instinktiivselt mittedoovides end näidata võoras

aias, tõmbusin veidi kõrvale samas kasvava vahtra jämeda tüve taha ja tardusin hetkeks. Kuuldus midagi tõstetavat ja ootasin juba, et miski läbi akna mu jalge ette välja lendab. Seda aga ei juhtunud. Küll kostis haiglast rägisevat kõha ja nagu raskest ponnistusest esilekutsutud hingeldamist. Siis aga kostus jällegi midagi mahapandavat, (midagi rasket ja vist metallist kõla järele). Uus kõhahoog, hingeldav ponnistus ja uus kolks. Nüüd ärkas mus juba uudishimu. Üksik lagunene talu, mingid tundmatud hääled — selles oli tõesti midagi müstilist ja põnevat. Niisii nihkusin mööda seinäärt lähemale.

Esmalt nägin aknalaual lebatavat avatud raamatut; veelgi lähemale astudes, ulatusin juba nägema kaant ning suutsin isegi lugeda rasvaselt trükitud vanaaegseid gooti tähti: «Jõud ja kehaile — ning kuidas seda saavutada». Täielik õpetus Sandovi süsteemi järgi. Veel oli seal pilt härjakaelaga ja piistjuustega mehest, kes ühes käes hoidis sangaga pommil. Mingi selgus välgatas mu ajus ja veel sammu võrra lähenedes, nägin ma lahise akna taustal järgmist pilti:

Üht kätt raudpommiga üles surudes seisib akna tühemikus raud. Ta oli puusadeni paljas ning miski ei varjanud tema naisekult valget ammetut, sisse-vajunud rinda ja raugalikult län-

guvajunud õlgu. Üksikud hallid karvademed katsid kõhetut keha. Midagi südantõhestavalt kurba oli selles mannetus ülepungutunud kujus.

Veelgi edasi nihkudes võpatusin tahtmatult — see oli surunkahvatu, pingest virildunud nägu... Aukuvajunud silmad olid poolkinni, habemesse kasvunud lõug krampilik — raugalikult ette surutud... See pilt oli niivõrd kurb-õudne, et läbi mu pea vilksatas ainus mõte: «Nõdrameelne!... Ära siit!...»

Ma ei mäleta, ikuidas sain välja aias, kuidas jõudsin teeni. Igatahes oli mu ilme niivõrd heitunud, et tee ääres lõhama köietav eideke mind suu ammuli vaatama jäi.

Sain siis eidele ka teada, et olen Käsmu külla jõudnud — seesama talu, eideke osutas mu tuleku suunas, olevadki Uus-Käsmu. Koju jõudvat ma otse mööda maanteed minnes, olevat nii kolm-neli kilomeetrit.

Ja umbes poole tunni pärast jõudsingi koju. Miski piisasti mind enam teelt kõrvale ei meelitanud — nii selgesti kummitas silme ees too armetu ja sänge raud. Kes ta küll võiks olla? Ma otse pidin seda teada saama! Niisii püüdsingi Uus-Käsmu elanike kohta teateid saada.

«Ah Käsmu Kusta? Kus sa teda nägema juhtusid? On teine põdur ja pool kohtlane inimese-

muld. Ei tule juba mitmet-setmet aastat toast välja... Kullak oli, terve Käsmu küla oli peaaegu tema, suur vesiveski ja... Eks nüüd muidugi ole kolhoos seal... Läks teine sellest pool oigaraks nagu Käsmulased räägivad, et õõd-päevad muudkui käia mööda tuba ringi ja rääkida enesega valjusti — ikka maa tagasivõtmisest ja tasumisest... Ei tahta enam surragi. Rippuda selle elu küljes kinni. Räägivad, et suured tõstepommid ollagi tal sängi all, nendega harjutada. Tea küll, kas see kõik õige peaks olema...»

Nii pajatas mulle vanaema Käsmu Kustast. Jah, ei lähe kõik nii lihtsalt, ega kasva ümber kõik teisesse pinda juurdunud vanad puud. Uus ühiskond hävitab vana — see on raudne, paratamatu ajaloo seadus.

Ent tänaseni seisab mu silme ees see paljas, sisselangenud rinnaga ja ponnistusest virildunud näoga raud, kes pömmet tõstes püüdis tõsta ka end põrmustavat ajalooratast.

TOIMETUSE KOLLEGIUM:

A. Lebbin (toimetaja)
D. Kanošin (toimetaja asetäitja)
Laksberg, Paal, Hallik, Maine, Annus, Pärn, Pallo, Lannus, Sandrak, Tambet ja Viljarand.